

KAZIMIERZ PIWARSKI

**STOSUNKI POLSKO-NIEMIECKIE W OKRESIE 1795—1939.
(UZUPEŁNIENIE TEZ).**

1) Jednym z najpilniejszych postulatów w tej dziedzinie byłoby przeanalizowanie konfliktu polsko-niemieckiego względnie w ogólności stosunków polsko-niemieckich (z wskazaniem także na takie czy inne próby współdziałania) na podłożu społeczno-gospodarczym. Należy naświetlić dokładnie stosunek klas posiadających w dobie porozbiorowej do rządu pruskiego, w szczególności ziemiaństwa, które w kilku okresach zupełnie wyraźnie prowadziło politykę współpracy z rządem pruskim — np. okres namiestnikostwa Radziwiłła, okres po r. 1840 (po dymisji Flotwella), okres 1848 (kiedy to obawa przed ruchem społecznym skłaniała magnaterię do szukania półśrodków w rozwiązaniu problemu polskiego w Poznańskim, jak „narodowa organizacja”, samorząd prowincji itd. przy czym to szukanie porozumienia z Prusami oznaczało zdradę wobec chłopów, którzy chwycili za broń przeciw zaborcom pruskim), następnie w drugiej połowie XIX w., zwłaszcza w okresie Caprieviego (J. Kościelski, arcyb. Stablewski, Cegielski) — kiedy to ziemiaństwo i część burżuazji polskiej w Poznańskim szuka porozumienia z rządem pruskim i klasami posiadającymi niemieckimi z obawy przed socjalizmem: ten okres polityki ugodowej wymaga szczególnie dokładniejszego naświetlenia, stanowiąc pełny odpowiednik polityki ugodowej, polityki lojalizmu, uprawianej wówczas — także ze względów klasowych — przez ziemiaństwo i burżuazję w Kongresówce czy w Galicji. Bliższego zbadania wymaga również współpraca kapitału niemieckiego i polskiego na terenie przemysłu, z uwzględnieniem Królestwa Kongresowego. Przez zbadanie podłoża społeczno-gospodarczego stosunków polsko-niemieckich wystąpi również jaśniej zagadnienie stosunku rządu pruskiego do społeczeństwa polskiego pod koniec XIX i w XX wieku, kiedy to akcja rządu pruskiego kieruje się już nie tyle przeciwko ziemiaństwu,

burżuazji czy klerowi, ale przeciw chłopu czy robotnikowi — gdyż właśnie w tych warstwach społecznych ośrodkuje się ruch narodo-wo-wyzwoleńczy, z czego sobie kierownicze sfery pruskie dobrze zdają sprawę (przypada to na okres przejścia w Niemczech od liberalnego kapitalizmu do imperializmu).

Rzeczą zasadniczą jest rewizja zbyt jeszcze ustalonego po-glądu o jakimś jednolitym obliczu konfliktu polsko-niemieckiego: wszystkie etapy tego konfliktu trzeba traktować z punktu widzenia danego momentu historycznego i podłoża społeczno-gospodarczego, z uwypukleniem walki klasowej tak w społeczeństwie niemieckim jak i polskim. Pełnego naświetlenia wymagają w związku z tym momenty współdziałania demokracji polskiej i niemieckiej w dobie końcowej tego okresu, współdziałania lewicy polskiej i niemieckiej socjalistycznej. To podbudowa dla zrozumienia procesów rozwojowych w obu krajach i — terażniejszości.

Jeśli chodzi o ogólną koncepcję stosunków polsko-niemieckich należy jeszcze dokładniej naświetlić podłoże klasowe planów współ-pracy z Niemcami przeciwko Rosji obozu tzw. aktywistów w dobie I wojny światowej (zakusy obszarników i przemysłowców polskich na obszary wschodnie). Pozwoli to na wykazanie ciągłości polityki obszarników i burżuazji polskiej, która w okresie międzywojennym prowadzi do tzw. porozumienia polsko-niemieckiego w r. 1934 (po-lityka Piłsudskiego i sanacji) w rezultacie do katastrofy wrześniowej 1939 r., stanowiącego jaskrawy przejaw klasowej, antyradzieckiej polityki burżuazji polskiej szukającej oparcia dla swych planów w hitleryzmie. Naświetlenia wymaga również w okresie międzywo-jennym teza o roli Polski jako „izolatora” między Niemcami a Rosją (por. np. m. i. Feldman, Traktat wersalski jako etap zmagają polsko-niemieckich), co znowu odpowiadało w pełni antyradziec-kim planom imperialistów zachodnich i przekreślało możliwości współpracy Polski i ZSRR.

2) W szczególności wymaga jeszcze właściwego wyjaśnienia kwestia odrodzenia narodowego na Śląsku jako ruchu, który ba-zował na podłożu społeczno-gospodarczym. Antagonizm klasowy wyzyskiwanego polskiego chłopu i robotnika do wyzyskiwaczy niemieckich (obszarników, przemysłowców, burżuazji miejskiej, urzędników itd.), w połączeniu z odrębnością języka i obyczaju (przy czym walka o prawa językowe stanowiła integralną część walki o poprawę bytu upośledzonych warstw społecznych polskich), stanowi podstawę, na której wyrosło uświadomienie narodowe Po-

laków śląskich. Badając tedy dzieje odrodzenia narodowego na Śląsku należy opracować właściwą historię mas pracujących, zbadać ich życie, poznać ówczesne masy ludowe, sprowadzając do właściwego mianownika wyolbrzymianą niewątpliwie rolę jednostek — różnych działaczy śląskich jak też odpowiednio ustalić rolę innych ziem polskich w tymże odrodzeniu narodowym na Śląsku. Koniecznym postulatem jest zbadanie historii rolnictwa, przemysłu i górnictwa śląskiego. Rewizji należy poddać także rolę kleru śląskiego w odrodzeniu narodowym, zazwyczaj również wyolbrzymianą pod kątem widzenia roli poszczególnych jednostek — przy czym dokładnego naświetlenia wymagają zdecydowanie wrogie ruchowi polskiemu (w znacznej mierze właśnie ze względu na jego społeczne oblicze) wystąpienia części śląskiego kleru. To samo odnosi się do okresu powstań śląskich, które badano głównie pod kątem widzenia spraw wojskowo-organizacyjno-politycznych z uwydatnieniem roli jednostek (wojskowych lub politycznych): trzeba naświetlić istotne nastroje, postawę, motyw działania mas, właściwych autorów tych wydarzeń, nie zadowalając się — jak to miało miejsce dotąd — zaznaczeniem „narodowego” charakteru walki. Ponowna analiza powstań śląskich winna być przeprowadzona w związku z naświetleniem klasowo-obszarniczej polityki J. Piłsudskiego (i jego planów wschodnich), z wykazaniem zarazem istotnej roli koalicji wobec kwestii śląskiej w tej dobie.

Zbadanie ruchu narodowo-wyzwoleńczego dostarczy podbudowy dla zrozumienia chwili dzisiejszej — znaczenia narodowego zespolenia Śląska z Polską, które łączy się z wyzwoleniem ludności śląskiej od wszelkiego ucisku i wyzysku kapitalistycznego.

3) Również pod kątem widzenia stosunków społeczno-gospodarczych należy jeszcze raz poddać analizie całokształt zagadnienia tzw. Mazurów pruskich (trudności powiązania tego zagadnienia z ogólną sprawą polską ze względu na specyficzne warunki historyczno-rozwojowe i społeczno-gospodarcze ludności polskiej w Prusach z uwzględnieniem ich stosunku do klerykalno-obszarniczej, następnie do klerykalno-burżuazyjnej Polski). Osobnego opracowania wymaga kwestia plebiscytu w r. 1920 na tle ówczesnej polityki wewnętrznej i zagranicznej Polski, w ścisłym związku z polityką państwa imperialistycznych wobec Polski i ZSRR.